

ارائه روشی سلسله‌مراتبی جهت خوشه‌بندی ساختاری-محتوایی گراف

کبری رحمتی^۱، کارشناسی ارشد؛ سامان کشوری^۲، دانشجوی کارشناسی ارشد؛ حسن نادری^۳، استادیار

۱- دانشکده کامپیوتر - دانشگاه علم و صنعت ایران - تهران - ایران - K_Rahmati@comp.iust.ac.ir

۲- دانشکده فناوری اطلاعات و ارتباطات - دانشگاه جامع امام حسین (ع) - تهران - ایران - SaKeshvari@ihu.ac.ir

۳- دانشکده کامپیوتر - دانشگاه علم و صنعت ایران - تهران - ایران - Naderi@iust.ac.ir

چکیده: موجودیت‌ها در شبکه‌های اجتماعی علاوه بر داشتن ارتباط با یکدیگر، دارای محتوا نیز هستند. این مدل از شبکه‌ها می‌توانند بر روی گراف‌هایی که گره‌های آن شامل متن هستند، مدل شوند. خوشه‌بندی گراف از جمله مهم‌ترین کارهای تحلیلی شبکه اجتماعی است. با وجود این دو جنبه، اغلب روش‌های خوشه‌بندی تنها یکی از جنبه‌های ساختاری یا محتوایی گراف را در نظر می‌گیرند. الگوریتم‌های خوشه‌بندی ساختاری-محتوایی، گراف را از هر دو جنبه ساختار و محتوا به صورت هم‌زمان در نظر می‌گیرند. هدف این مقاله رسیدن به خوشه‌هایی با ساختار درونی منسجم (ساختاری) و مقادیر ویژگی (محتوایی) همگن در گراف است. الگوریتم ارائه شده در این مقاله RLS-Cluster نام داشته که به صورت سلسله‌مراتبی با حذف یال با کمترین میانگین شباهت میان گره‌های محله آن یال، عمل خوشه‌بندی را انجام می‌دهد. در این روش برای هر یال میانگین شباهت محله محاسبه شده و به عنوان وزن آن یال در نظر گرفته می‌شود. یال‌هایی که دارای کم‌ترین وزن هستند حذف می‌شوند. این مرحله تا زمانی که به تعداد خوشه مورد نظر کاربر برسد، ادامه می‌یابد. مقایسه الگوریتم مطرح شده با سه الگوریتم خوشه‌بندی ساختاری-محتوایی ارائه شده تاکنون، بر اساس معیارهای مختلف سنجش کیفیت خوشه، بیانگر عملکرد مناسب روش ارائه شده است. این معیارها شامل معیارهای ساختاری، محتوایی و ساختاری-محتوایی هستند.

واژه‌های کلیدی: خوشه‌بندی، خوشه‌بندی ساختاری-محتوایی گراف، شبکه اطلاعاتی، شبکه اجتماعی.

A Hierarchical Method For Content-Structured Graph Clustering

K. Rahmati¹, Msc; S. Keshvari², Msc Student; H. Naderi³, Assistant Professor

1- Iran University of Science and Technology, Tehran, Iran, Email: K_Rahmati@comp.iust.ac.ir

2- Emam Hossein comprehensive University, Tehran, Iran, Email: SaKeshvari@ihu.ac.ir

3- Iran University of Science and Technology, Tehran, Iran, Email: Naderi@iust.ac.ir

Abstract: Entities in social networks, in addition to having the relationship with each other, also have content. This type of networks can be modeled by the enriched graph, in which nodes could have text too. Graph clustering is one of the important attempts toward analyzing social networks. Despite these two facts, most of the existing graph clustering methods independently focused on one of the content or structural aspects. Content-Structural graph clustering algorithms simultaneously consider both the structure and the content of the graph. The main aim of this paper is to achieve well connected (structured) clusters while their nodes benefit from homogeneous attribute values (content). The proposed algorithm in this paper so-called RSL-Cluster performs the clustering by hierarchically removing the edge between nodes which has a weight lower than the average similarity of nodes. This stage continues until reaching the user's desired number of clusters. Comparing the proposed algorithm with three well-known content-structural clustering algorithms represents the proper functioning of the proposed method. The used measures to evaluate our method include structural, content and the content-structural measures.

Keywords: Clustering, Graph Content-Structural Clustering, Information Network, Social Network.

تاریخ ارسال مقاله: ۱۳۹۶/۰۳/۲۸

تاریخ اصلاح مقاله: ۱۳۹۶/۰۸/۲۳، ۱۳۹۶/۱۰/۰۹ و ۱۳۹۶/۱۰/۱۸

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۶/۱۱/۲۱

نام نویسنده مسئول: حسن نادری

نشانی نویسنده مسئول: ایران - تهران - نارمک - دانشگاه علم و صنعت ایران - دانشکده مهندسی کامپیوتر

۱- مقدمه

ضمن این که الگوریتم باید بر مبنای تنه‌ها معیار ارزیابی ساختاری-محتوایی ارائه شده [۸] نیز به‌خوبی عمل کند.

هدف کلی، تشخیص خوشه‌هایی از گراف است که گره‌های درونی هر خوشه به‌طور متراکم به یکدیگر مرتبط بوده و به‌لحاظ معنایی شبیه به هم باشند و ارتباط ساختاری و معنایی بین خوشه‌های مجزا به حداقل خود برسد. در این مقاله یک روش خوشه‌بندی سلسله‌مراتبی ارائه شده است که ضمن در نظر گرفتن تعادل بین ساختار و محتوا، با حذف ارتباط میان دو گره‌ای که گره‌های محله آن کمترین شباهت را به یکدیگر دارند، عمل خوشه‌بندی ساختاری-محتوایی را انجام دهد. نتایج آزمایش‌های تجربی نشان می‌دهد که روش پیشنهاد شده به‌نحو مطلوبی عمل خوشه‌بندی با ویژگی‌های مورد نظر را انجام می‌دهد.

در ادامه مقاله، در بخش ۲، کارهای انجام شده در زمینه خوشه‌بندی گراف به‌صورت مختصر مطرح شده است. در بخش ۳، روش تحقیق و روش ارائه شده در این مقاله شرح داده شده است. در بخش ۴، با پیاده‌سازی روش‌های خوشه‌بندی بر روی مجموعه داده، عملکرد روش پیشنهادی با سایر روش‌های خوشه‌بندی ساختاری-محتوایی ارزیابی و مقایسه شده است. در پایان و در بخش ۵، نتیجه‌گیری مقاله ارائه می‌شود.

۲- مرور کارهای انجام شده

خوشه‌بندی گراف یکی از راه‌های تحلیل گراف‌های حجیم و پیچیده است و تاکنون روش‌های خوشه‌بندی مختلفی برای آن ارائه و استفاده شده است. بیشتر این روش‌ها برای عمل خوشه‌بندی تنها جنبه ساختاری گراف را در نظر می‌گیرند [۹][۱۰][۱۱][۱۲] که از این دسته می‌توان TopGC [۱۳] و Louvain [۱۴] را نام برد. برخی روش‌ها نیز مطرح شده‌اند که عمل خوشه‌بندی را بر اساس محتویات گره‌ها انجام می‌دهند [۱۵]، از جمله این روش‌ها می‌توان k-Means [۱۶] و k-Medoids [۱۷] و Chameleon [۱۸] را نام برد. در حالی که در بسیاری از کاربردهای دنیای واقعی هر دو جنبه ساختار و محتوا در کنار یکدیگر و به‌طور هم‌زمان مورد نظر هستند [۱۹][۲۰][۲۱]، پس بهتر است در خوشه‌بندی شباهت ساختاری و محتوایی گره‌ها در کنار یکدیگر در نظر گرفته شود. تاکنون تعداد کمی الگوریتم خوشه‌بندی که به‌صورت ساختاری-محتوایی به عمل خوشه‌بندی می‌پردازند ارائه شده است که برخی از آن‌ها عبارت‌اند از:

SA-Cluster: در این الگوریتم به‌ازای هر خصوصیت موجود در

هر گره، یک گره خصوصیت به گراف اضافه می‌شود و گره‌هایی که دارای آن خصوصیت هستند از طریق یک یال خصوصیت به آن گره وصل می‌شوند. این الگوریتم یک الگوریتم تکرار شونده است که در آن ابتدا مرکزی‌ترین گره‌ها (گره‌ها با تراکم بالا) به‌عنوان مرکز خوشه انتخاب شده و سپس باقی‌گه‌ها به نزدیک‌ترین مراکز، تخصیص داده می‌شوند. سپس در هر خوشه مراکز به‌هنگام رسانی می‌شوند (همچنین وزن یال‌ها که بر اساس ویژگی‌های محتوایی و ساختاری

گراف کاربرد بسیار وسیعی در مباحث علمی دارد زیرا بسیاری از مسائل واقعی علمی جهت تحلیل بر روی گراف مدل می‌شوند [۱][۲]. شبکه‌های اجتماعی نیز بر روی گراف مدل می‌شوند [۳] و از آنجایی که استفاده از آن‌ها در جامعه در حال افزایش است، به‌دلیل افزایش حجم گراف تشکیل شده، پرداختن به خوشه‌بندی آن‌ها بیش‌ازپیش اهمیت دارد. محققان همواره سعی بر بهبود الگوریتم‌های خوشه‌بندی به‌منظور افزایش کیفیت خوشه‌های به‌دست‌آمده دارند [۴]. خوشه‌بندی گراف شامل تقسیم گره‌های گراف به گروه‌هایی با گره‌های مشابه است. شباهت بین گره‌ها معمولاً توسط یک تابع هدف ریاضی تعریف می‌شود [۵] خوشه‌بندی مسئله‌ای مهم در تحلیل داده‌های گراف و یک روش دسته‌بندی بدون ناظر برای داده‌های گراف است. حل مسئله خوشه‌بندی گراف که در رده مسائل NP-Hard قرار می‌گیرد، به‌صورت کلی از طریق روش‌های مکاشفه‌ای^۱ و تقریبی حاصل می‌شود. این توابع هدف در روش‌های مکاشفه‌ای به دو شیوه محلی و سراسری تعریف می‌شوند [۶][۷].

در بسیاری از کاربردها از جمله خوشه‌بندی شبکه علمی مقالات، به‌منظور تحلیل و ارزیابی مقالات بهتر است ضمن توجه به محتوای موجود در مقالات، ارتباطات برقرار شده بین آن‌ها که از طریق مرجع دهی برقرار می‌شود، به‌صورت گراف مدل شوند. به‌عنوان مثال علاوه بر این که ارتباطات بین گره‌ها دارای ساختار مشخصی بوده (مقالات به‌عنوان رأس و ارتباطات به‌صورت یال در گراف تشکیل شده)، گره‌ها دارای محتوا نیز هستند، لذا در این مثال توجه به ساختار و محتوا در کنار یکدیگر از اهمیت بالایی برخوردار است. توجه صرفاً به ساختار گراف تشکیل شده کارایی مناسبی برای خوشه‌بندی ندارد به همین دلیل مقالاتی که محتوای خاصی را تولید می‌کند، اما در مراجع خود، به موضوعی دیگر نیز ارجاع می‌دهد با مقاله‌ای که محتوای مورد نظر را تولید نمی‌کند در این خوشه‌بندی یکسان در نظر گرفته می‌شود. توجه صرفاً به محتوا نیز اثربخش نیست زیرا در این حالت، ارتباطات در نظر گرفته نشده و یک مقاله عادی با توجه به محتوای موجود در آن -که با معیارهای محتوایی تعریف شده مطابقت دارد- در خوشه مقالات مهم قرار گیرد.

اغلب روش‌های خوشه‌بندی گراف که تاکنون ارائه شده است فقط یک جنبه ساختاری یا محتوایی را در نظر گرفته‌اند و روش‌های خوشه‌بندی که هم ساختار و هم محتوا را در نظر بگیرند کمتر ارائه شده است. همین امر باعث شده است که معیارهای موجود برای ارزیابی خوشه‌ها نیز اغلب بر اساس ویژگی‌های ساختاری یا محتوایی گراف باشند. در حالی که هیچ‌کدام از این معیارها به‌تنهایی برای ارزیابی هم‌زمان ویژگی‌های ساختاری و محتوایی کاربرد مناسب و دقیقی ندارند؛ بنابراین روش‌های خوشه‌بندی ساختاری-محتوایی باید بتوانند میان ساختار و محتوا به‌گونه‌ای تعادل برقرار کنند که الگوریتم به‌لحاظ معیارهای ساختاری و محتوایی عملکرد مناسبی از خود نشان دهد.

روشی ارائه شود که عملکرد مناسبی از خود نشان دهد. در این روش سعی می‌شود با حذف یال‌هایی با میانگین شباهت محتوایی کم، زیر گراف‌هایی جدا از هم تشکیل داد که در نهایت به‌عنوان خوشه‌ها در نظر گرفته می‌شوند. ایده این روش این است که میانگین شباهت کم به‌احتمال زیاد در محله‌هایی با تراکم یال کمتر وجود خواهد داشت در نتیجه امتیاز کم به یال‌هایی تعلق خواهد گرفت که در محله‌ای با میانگین شباهت کم (محتوایی) و با تراکم یال کمتر (ساختاری) قرار دارند. در نتیجه با حذف کردن این یال‌ها به‌طور هم‌زمان، هر دو جنبه ساختار و محتوا به‌خوبی در نظر گرفته شده و در رسیدن به نتایج مطلوب کمک خواهد کرد.

۳- روش پیشنهادی

یک گراف ویژگی را به‌صورت $G=(V,E,A)$ نشان داده می‌شود، به‌طوری‌که در آن V مجموعه گره‌ها، E مجموعه یال‌ها و A مجموعه خصوصیات هر گره گراف را نشان می‌دهد. به هر گره $v_i \in V$ یک بردار ویژگی $[a_1(v_i), \dots, a_m(v_i)]$ تخصیص داده می‌شود که در آن $a_j(v_i)$ مقدار خصوصیت j در گره v_i است. سعی بر آن است گراف ویژگی G به صورتی خوشه‌بندی شود که هر کدام از خوشه‌ها علاوه بر نزدیکی ساختاری، از لحاظ محتوایی نیز مشابه باشند. در ادامه روش ارائه‌شده تشریح می‌شود.

۳-۱ روش ارائه شده (RSL-Cluster')

همان‌طور که گفته شد برای خوشه‌بندی، گراف وزن‌داری در دسترس است که وزن هر یال بیانگر شباهت محتوایی دو رأس و همسایه‌های مشترک آن دو رأس است. در این روش در هر مرحله یالی که ارزش کمتری دارد حذف می‌شود تا زمانی که تعداد خوشه‌ها به تعداد مدنظر برسد. اولویت حذف با یالی است که بر اساس ترکیبی از ویژگی‌های ساختاری و محتوایی در مکانی با میانگین شباهت محله کم قرار دارد. در واقع یالی برای حذف شدن مناسب‌تر است که در زیر گرافی (محله‌ای) با میانگین شباهت محتوایی کم‌تر قرار دارد، زیرا میانگین شباهت کم به‌احتمال زیاد در محله‌هایی با تراکم یال کمتر وجود خواهد داشت در نتیجه امتیاز کم به یال‌هایی تعلق خواهد گرفت که در محله‌ای با میانگین شباهت کم و با تراکم یال کمتر قرار دارند. به همین منظور، امتیاز یال بین هر دو گره برابر با میانگین شباهت محتوایی زیر گراف شامل دو گره و همسایه‌های مشترک آن دو گره است؛ که در ادامه امتیاز هر یال به‌عنوان وزن آن یال نشان داده می‌شود. در واقع وزن یال برابر با حاصل جمع شباهت محتوایی گره‌های موجود در زیر گراف موردنظر، تقسیم‌بر کل تعداد یال‌های ممکن در زیر گراف می‌شود.

تنظیم‌شده‌اند و سایر پارامترهای الگوریتم به‌روز می‌شود) و عملیات تا همگرا شدن تکرار می‌شود [۱۹]. از آنجاکه این الگوریتم به‌صورت تکرار شونده است، زمان اجرای بالایی دارد.

SANS؛ در این الگوریتم، ابتدا در گراف وزن‌دار ورودی شاخص وزن هر گره - که به‌صورت مجموع وزن یال‌های متصل به گره است - محاسبه شده و گره‌ای که بیشترین شاخص وزن را دارد به‌عنوان مرکز خوشه انتخاب می‌شود؛ سپس گره‌های همسایه گره مرکزی به خوشه مربوط به آن اضافه می‌شوند و در ادامه گره‌هایی که با گره‌های درون خوشه شباهت (شباهت محتوایی) بیش از حد آستانه دارند نیز به خوشه اضافه می‌شوند. پس از طی این مراحل، مجدداً از بین گره‌های باقیمانده گره‌ای که بیشترین شاخص وزن را دارد به‌عنوان مرکز بعد انتخاب می‌شود و عملیات تا خوشه‌بندی همه گره‌ها تکرار می‌شود [۲۰]. زمان اجرای این الگوریتم نسبت به SA-Cluster بهتر است و نسبت به الگوریتم SA-Cluster خوشه‌های متراکم‌تری به‌دست می‌آورد.

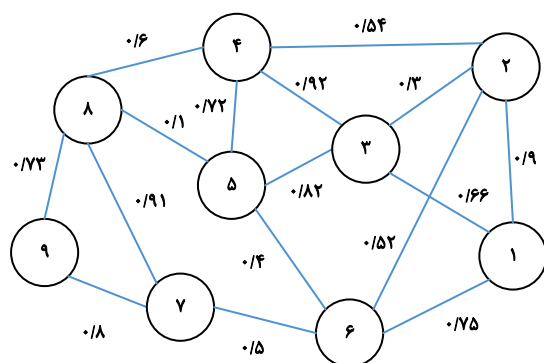
DCM؛ این الگوریتم از مجموعه‌ای از جوامع کاندید شروع کرده و دو گام اصلی را به‌طور متناوب تا رسیدن به همگرایی تکرار می‌کند. در گام اول جوامع با بهترین امتیاز خوشه (از نظر ساختاری) را به‌دست آورده و در گام بعد سعی می‌کند یک توصیف مناسب برای این جوامع به‌دست آورد. برای تطابق بیشتر توصیف با جوامع، ممکن است در صورت لزوم خوشه را مقداری تغییر داده و گام‌های الگوریتم را تا همگرا شدن تکرار کند [۲۱]. این روش لزوماً همه گره‌ها را پوشش نمی‌دهد و برای مجموعه داده‌های کوچک کند و برای مجموعه داده‌های بزرگ سرعت بالا دارد.

CS-Cluster؛ در این الگوریتم، ابتدا گراف وزن‌دار ورودی - که در آن وزن بیانگر شباهت محتوایی است - به یک گراف وزن‌دار که وزن آن بیانگر فاصله ساختاری و یال آن نشان‌دهنده شباهت محتوایی دو گره است تبدیل می‌شود. سپس گره‌های مرکزی به کمک فرمول (۱) به دست می‌آیند.

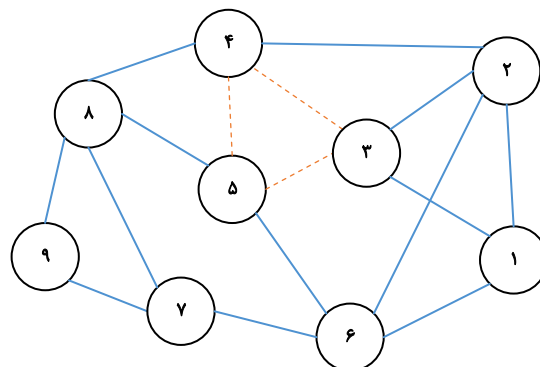
$$C_v = \frac{(D_v)^2}{\sum_{e \in E_v} W_e} \quad (1)$$

که در آن C_v امتیاز مرکزیت گره v ، E_v مجموعه یال‌های متصل به v در گراف دوم، W_e وزن یال e در گراف دوم و D_v درجه گره v در گراف دوم است. پس از انتخاب گره‌های مرکزی و در نظر گرفتن آن‌ها به‌عنوان مرکز خوشه، بر اساس فاصله موجود میان این گره‌ها خوشه‌ها تا زمانی که تمامی گره‌ها پوشش داده شوند گسترش می‌یابند [۸]. نتایج حاصل از این پژوهش نشان می‌دهد از آنجاکه در طول انجام مراحل انتخاب گره‌های مرکزی تا گسترش خوشه در این روش هم‌زمان جنبه ساختار و محتوا دیده می‌شود، این روش به لحاظ ساختاری-محتوایی دارای عملکرد بهتری نسبت به سایر روش‌ها است.

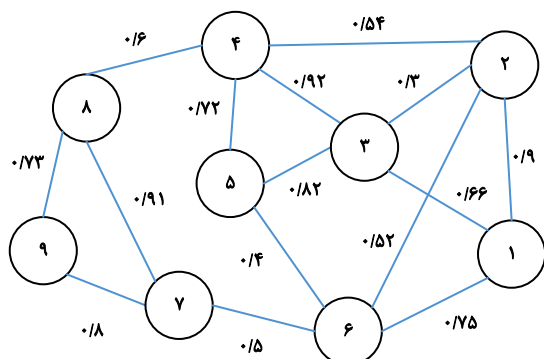
از نقاط ضعف‌های این روش می‌توان به سرعت نامناسب، تراکم γ و پیمانی λ به نسبت پایین اشاره کرد. به این منظور در ادامه سعی شده

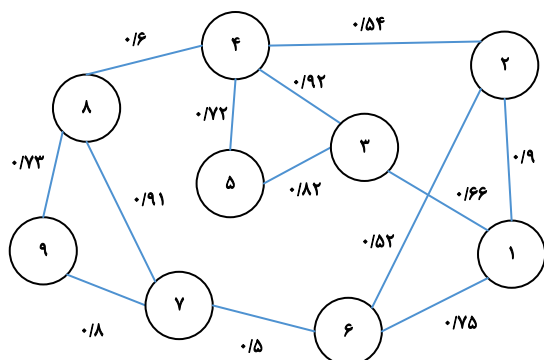
شکل ۲: نمونه گراف اولیه وزن‌دار

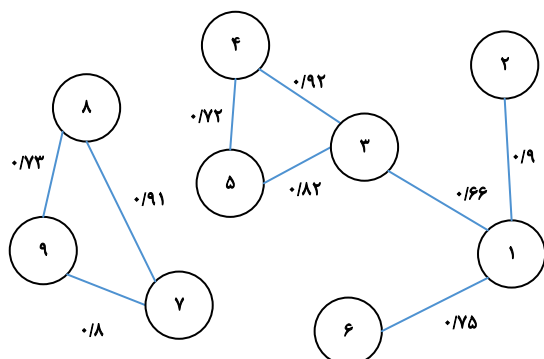
شکل ۱: نمونه زیر گراف برای محاسبه شباهت دو گره ۳ و ۵

شکل ۳: مرحله اول خوشه‌بندی (حذف یال (۵،۳))

شکل ۴: مرحله دوم و سوم خوشه‌بندی مثال

شکل ۵: تبدیل گراف به دو خوشه

به‌عنوان مثال، در گراف شکل (۱) برای محاسبه وزن یال (۳،۵) مجموع شباهت محتوایی دو گره ۳ و ۵ و همچنین گره ۴ (به علت این‌که گره ۴ همسایه مشترک دو گره ۳ و ۵ است) محاسبه شده و بر کل تعداد یال‌های ممکن بین این سه گره تقسیم می‌شود. به‌طور کلی، وزن هر یال با استفاده از فرمول (۲) برای کلیه یال‌های گراف محاسبه می‌شود.

$$W(e_{ij}) = \frac{\sum_{a,b \in N_v} \text{Sim}(a,b)}{|N_e|} \quad (2)$$

که در آن، $W(e_{ij})$ وزن یال بین گره‌های i و j ، N_v مجموعه گره‌های شامل دو گره i و j و همسایه‌های مشترک آن‌ها، N_e حداکثر تعداد یال‌های ممکن بین گره‌های موجود در مجموعه N_v و $\text{Sim}(a,b)$ شباهت محتوایی دو گره a و b است.

به‌طور کلی، در این روش به ترتیب کم‌وزن‌ترین یال‌ها تا رسیدن به تعداد خوشه موردنظر حذف می‌شوند. با توجه به این‌که در این روش ابتدا کم‌وزن‌ترین یال‌ها برای حذف شدن انتخاب می‌شوند، بنابراین در نهایت در هر خوشه یال‌هایی که بیشترین وزن را دارند باقی خواهند ماند. در نتیجه خوشه‌هایی که گره‌های درون آن میانگین شباهت محله بالایی دارند، باقی خواهند ماند. به‌عنوان مثال، در گراف G ابتدا وزن هر یال با استفاده از رابطه (۲) محاسبه می‌شود. با فرض این‌که تعداد خوشه موردنظر ۳ است، مراحل خوشه‌بندی با مثال گراف ساخته‌شده در شکل (۲) تشریح می‌شود.

برای مثال ارائه شده در اولین مرحله، چون یال (۵،۸) دارای کم‌ترین وزن است برای حذف شدن انتخاب می‌شود.

در مرحله بعد، یال (۳،۲) حذف می‌شود؛ و پس از آن یال (۵،۶) حذف خواهد شد لازم به توضیح است که پس از حذف هر یال، تعداد خوشه‌های تشکیل شده با تعداد موردنظر بررسی می‌شود در صورتی‌که تعداد کمتر از آن مقدار باشد، خوشه‌بندی ادامه می‌یابد، در غیر این صورت خوشه‌بندی خاتمه می‌یابد. برای مثال موردنظر در این مرحله مطابق با شکل (۵) به ترتیب یال‌های (۶،۷)، (۶،۲) و (۲،۴) حذف می‌شوند، سپس با حذف شدن یال (۴،۸) گراف به دو خوشه تبدیل خواهد شد زیرا گراف به دو زیر گراف تبدیل می‌شود.

همان‌طور که گفته شد خوشه‌بندی برای مثال موردنظر تا زمانی که گراف به ۳ خوشه مجزا تبدیل شود، ادامه خواهد یافت. در ادامه با

۴-۴ مجموعه داده

در آزمایش‌های انجام‌شده از مجموعه داده Delicious استفاده شده است که در کارگاه HetRec 2011 در دسترس است^{۱۲}. این مجموعه داده دارای ۱۸۶۱ گره و ۷۶۶۴ یال است. خصوصیت‌های هر گره - که تعداد آن‌ها ۱۳۵۰ عدد است - نیز به‌وسیله یک آرایه دودویی مشخص شده است. خصوصیات با استفاده از مقادیر ۰ و ۱ در آرایه مربوط به هر گره مشخص شده که برای تعیین وجود یا عدم وجود خصوصیت در یک گره استفاده می‌شوند. در واقع برای هر گره یک آرایه ۱۳۵۰ خانه‌ای وجود دارد که برای هر ویژگی یک خانه در نظر گرفته شده است. این کار باعث می‌شود که خصوصیات گره‌ها به‌صورت دودویی ذخیره‌شده تا هنگام محاسبه شباهت، بتوان از شباهت جاکارد به‌راحتی استفاده نمود. لازم به توضیح است که Delicious یک سرویس خدمات Bookmark است که امکان برچسب‌گذاری، ذخیره و به اشتراک‌گذاری تمام صفحات وب در یک محل را ارائه می‌دهد. در این مجموعه داده گره‌ها کاربران، یال‌ها ارتباطی بین آن‌ها و محتوا شامل برچسب‌های مشخصی است که در آدرس‌های ذخیره‌شده توسط هر کاربر وجود دارد. در این مجموعه داده هر تاپل شامل شماره کاربر، Bookmark و برچسب‌های آن است. این ۱۳۵۰ ویژگی، برچسب‌های مختلفی است که هر شخص دارد، از جمله آن‌ها نویسنده بودن یا معلم بودن را می‌توان نام برد.

۴-۴-۱ نیاز آزمایش

مقایسه‌های انجام‌شده بر اساس معیارهای مختلفی صورت پذیرفته که در ادامه تشریح می‌شوند.

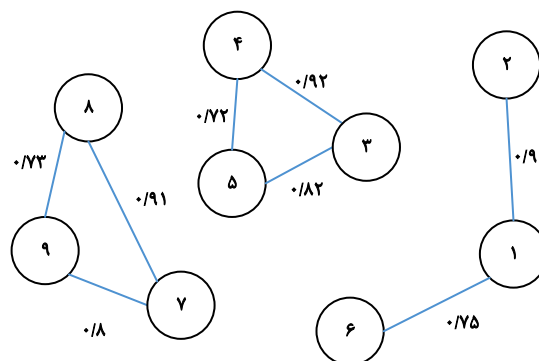
۴-۴-۲ تراکم

این معیار که خوشه‌بندی را از نظر ساختاری ارزیابی می‌کند، از طریق فرمول (۴) محاسبه می‌شود [۱۴]:

$$Density = \frac{\sum_{c \in C} E_c}{E} \quad (4)$$

که در آن، C مجموعه خوشه‌های حاصل از خوشه‌بندی، E_c یال‌های موجود در خوشه C و E مجموعه کل یال‌های گراف را نشان می‌دهد. شکل (۷) مقایسه تراکم خوشه‌های حاصل از خوشه‌بندی سه روش را نشان می‌دهد. با توجه به این‌که در راهبرد حذف یال با کمترین میانگین شباهت محله سعی می‌شود یال‌هایی حذف شوند که در محل‌های با میانگین شباهت کم و تراکم کم قرار دارند. در نتیجه همان‌طور که در شکل (۷) مشاهده می‌شود، در نهایت خوشه‌هایی که از این روش به‌دست می‌آید، بیشترین تراکم را دارند. در روش SA-Cluster نیز مراکز خوشه‌ها در نقاط متراکم گراف انتخاب می‌شود و گره‌های همسایه گره مرکزی به هر خوشه تخصیص داده می‌شود، به همین دلیل این روش نیز تراکم بالایی دارد، پس‌از این دو روش، روش CS-Cluster تراکم بالاتری نسبت به روش SANS دارد.

حذف یال (۱،۳) همان‌طور که در شکل (۶) مشاهده می‌شود خوشه‌بندی خاتمه می‌یابد. در ادامه با اجرای روش خوشه‌بندی ارائه شده بر روی مجموعه داده، در شرایط یکسان با سایر روش‌های خوشه‌بندی ساختاری-محتوایی ارائه شده، کارایی آن به‌لحاظ معیارهای مختلف مورد ارزیابی قرار گرفته است.

شکل ۶: تبدیل گراف به سه خوشه و پایان خوشه‌بندی

۴-۴-۳ ارزیابی

جهت ارزیابی روش ارائه شده و مقایسه آن با سایر روش‌های خوشه‌بندی ساختاری-محتوایی آزمایش‌های مختلفی بر اساس معیارهای مختلف انجام شده است. این آزمایش‌ها در یک سیستم کامپیوتری با پردازنده ۳ هسته‌ای GH2,26 و حافظه اصلی ۴ گیگابایتی انجام شده است. به‌منظور پیاده‌سازی الگوریتم‌ها از زبان جاوا در محیط اکتلیپس^{۱۳} استفاده شده است. در ادامه، نتایج مقایسه آزمایش‌های انجام‌شده بر روی چهار روش SANS، SA-Cluster، CS-Cluster و RLS-Cluster آمده است. از آنجاکه خوشه‌بندی DCM غیر همپوشان بوده و تمامی گره‌ها را پوشش نمی‌دهد، در مقایسه در نظر گرفته نشده است. در این آزمایش‌ها شباهت جاکارد^{۱۱} بین گره‌ها مطابق با فرمول (۳) محاسبه شده و به‌عنوان وزن یال‌ها در نظر گرفته می‌شود [۲۲].

$$J(G, G') = \frac{|c \cap c'|}{|c \cup c'|} \quad (3)$$

فرمول (۳) شباهت جاکارد دو مجموعه C و C' را نشان می‌دهد که برابر با تعداد ویژگی مشترک (شبهه) دو مجموعه به روی کل ویژگی‌های آن است. روش‌های مورد مقایسه دارای پارامترهای متفاوتی هستند. برای مقایسه این روش‌ها محدودیت‌هایی وجود دارد. به‌عنوان مثال در روش SA-Cluster و روش RLS-Cluster تعداد خوشه‌ها از ابتدا مشخص می‌شود، ولی در روش CS-Cluster مشخص نیست و تنها دو پارامتر حد آستانه شباهت و فاصله مراکز خوشه‌ها در اختیار است؛ همچنین در روش SANS نیز فقط پارامتر حد آستانه شباهت در دسترس است.

روش پیشنهادی CS-Cluster کمترین خطای یال را دارد و بعد از آن روش SANS و RLS-Cluster خطای یال کمتری نسبت به SA-Cluster دارند.

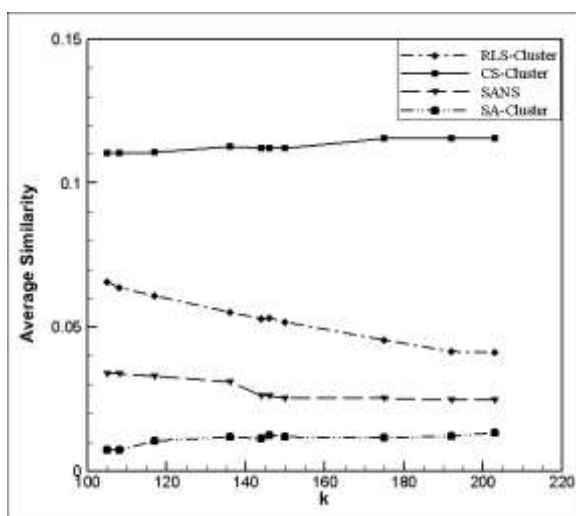
۴۴۴- میانگین شباهت^{۱۳}

این معیار میانگین شباهت خوشه‌های گراف را مطابق با فرمول (۵) محاسبه می‌کند.

$$Avg\_Sim\_Graph = \frac{\sum_{C \in \mathcal{C}} C_{avgsim}}{|C|} \quad (5)$$

که در آن C خوشه‌های حاصل از خوشه‌بندی، C_{avgsim} میانگین شباهت درون خوشه‌های خوشه C و |C| تعداد خوشه‌های حاصل از خوشه‌بندی را نشان می‌دهد. این معیار خوشه‌بندی را از نظر محتوایی مورد ارزیابی قرار می‌دهد.

در روش CS-Cluster ابتدا گره‌های مرکزی خوشه‌ها با توجه به موقعیت ساختاری و محتوای آن‌ها انتخاب شده و سپس با اضافه کردن مشابه‌ترین گره‌های متصل به آن‌ها به هر خوشه، توسعه داده می‌شوند. در نتیجه تا جایی که ممکن است خوشه‌ها از نظر محتوایی میانگین شباهت بالایی خواهند داشت. در روش RLS-Cluster نیز از آنجاکه گره‌هایی با کمترین شباهت محلی حذف می‌شوند خوشه‌های باقی‌مانده دارای شباهت قابل قبولی با یکدیگر هستند.

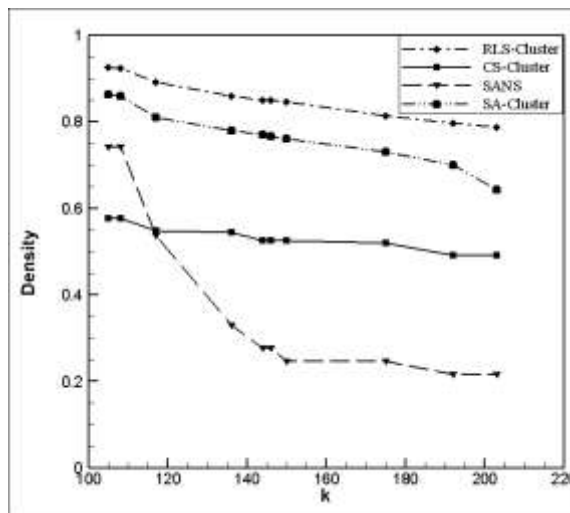

شکل ۹: مقایسه میانگین شباهت روش‌های خوشه‌بندی

با توجه به نمودار مقایسه‌ای شکل (۹) روش CS-Cluster و پس از آن روش پیشنهادی RLS-Cluster بالاترین میانگین شباهت را داشته و روش‌های SA-Cluster و SANS کمترین میانگین شباهت را دارند.

۴۴۴- معیار ارزیابی CS-Measure

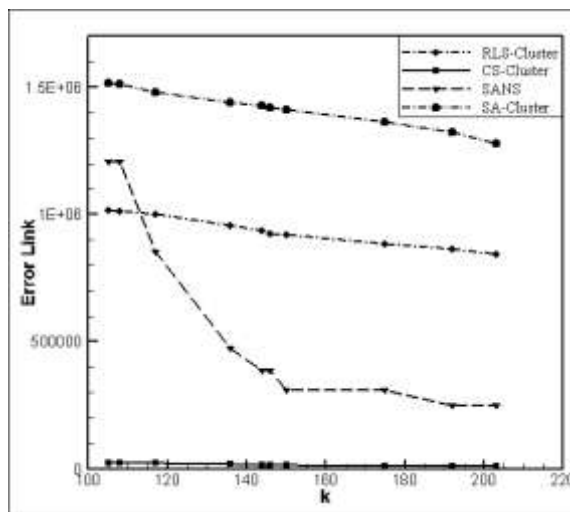
در اکثر روش‌های خوشه‌بندی، عمل خوشه‌بندی بر اساس ساختار گراف انجام می‌شود و معیارهای ارزیابی جوامع مورد استفاده نیز اکثراً بر اساس ویژگی‌های ساختاری گراف هستند، از جمله این معیارهای

شکل ۷: مقایسه تراکم حاصل از روش‌های خوشه‌بندی

۴۴۴- خطای یال

با توجه به این‌که از جنبه ساختاری، خوشه‌ای ایده آل است که تعداد یال‌های داخلی زیاد و تعداد یال‌های خروجی (بین خوشه‌ای) کم دارد و معیار تراکم تنها تعداد یال‌های داخلی را در نظر می‌گیرد، بنابراین حتی از لحاظ ساختاری معیار کاملی نبوده و همه جنبه‌ها را در نظر نمی‌گیرد. معیار خطای یال که در ادامه شرح داده می‌شود از لحاظ ساختاری کامل‌تر است، چون هم یال‌های داخلی و هم یال‌های خروجی را در نظر می‌گیرد. این معیار مجموع خطای یال خوشه‌های حاصل از عمل خوشه‌بندی را محاسبه می‌کند [۱۵]. این معیار نیز یک معیار ساختاری است و خوشه‌بندی را از نظر ساختاری مورد ارزیابی قرار می‌دهد.

شکل ۸: مقایسه خطای یال روش‌های خوشه‌بندی

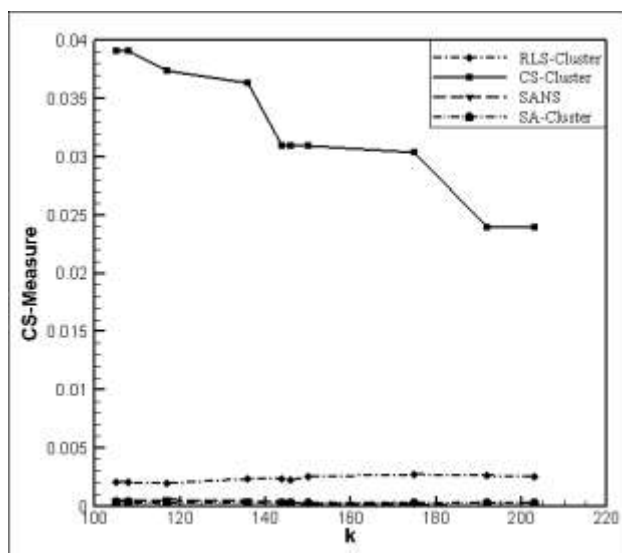
در روش CS-Cluster، هنگام انتخاب مراکز خوشه‌ها و توسعه هر خوشه وضعیت اتصال گره‌ها در نظر گرفته می‌شود در نتیجه خوشه‌ها دارای کمترین خطای یال هستند. این در حالی است که در روش RLS-Cluster یال‌های موجود حذف شده و در نتیجه در این معیار تأثیرگذار است. همان‌طور که در نمودار شکل (۸) مشاهده می‌شود،

محاسبه امتیاز هر خوشه، میانگین امتیاز خوشه‌ها به‌عنوان امتیاز کلی خوشه‌بندی مطابق با فرمول‌های (۹) و (۱۰) محاسبه می‌شود [۸].

$$EScore(C) = \frac{\sum_{e \in E_{in,C}} w_e + \frac{\sum_{e \in E_{ex,C}} (-w_e)}{2}}{|E_{in,C}| + |E_{ex,C}|} \quad (9)$$

$$CS - Measure = \frac{\sum_{C \in \mathcal{C}} EScore(C)}{|C|} \quad (10)$$

که در آن $EScore(C)$ امتیاز خوشه C ، $E_{in,C}$ مجموعه یال‌های داخلی خوشه C ، $E_{ex,C}$ مجموعه یال‌های خروجی از خوشه C ، w_e وزن یال e ، $|C|$ تعداد خوشه‌های حاصل از خوشه‌بندی موردنظر را نشان می‌دهد.

شکل ۱۰: مقایسه CS-Measure روش‌های خوشه‌بندی

در روش CS-Cluster در هنگام انتخاب مراکز خوشه‌ها و همچنین توسعه خوشه‌ها ویژگی‌های ساختاری و محتوایی گره‌ها به‌طور هم‌زمان در نظر گرفته می‌شود. در نتیجه خوشه‌های حاصل از لحاظ ساختاری و محتوایی شباهت بالایی دارند و باعث می‌شود از نظر معیار CS-Measure مقادیر بالایی را به‌دست آورند. همان‌طور که در شکل (۱۰) مشاهده می‌شود پس‌از این روش، روش پیشنهادی RSL مقدار مناسبی ارائه داده در حالی که دو روش SA-Cluster و SANS کمترین مقدار را دارند.

۴۴ پیمانی

این معیار که در واقع خوشه‌بندی را از نظر ساختاری ارزیابی می‌کند به‌صورت فرمول (۱۱) محاسبه می‌شود [۲۴]:

$$Q = \frac{1}{4m} \sum_s (m_s - E(m_s)) \quad (11)$$

که در آن، m تعداد یال‌های گراف، m_s تعداد یال‌های موجود در خوشه S ، $E(m_s)$ تعداد یال‌های مورد انتظار در خوشه S را نشان می‌دهد. همان‌طور که در شکل (۱۱) مشاهده می‌شود، با توجه به این که در روش ارائه شده RLS-Cluster سعی می‌شود یال‌هایی حذف شوند که در محله‌ای با میانگین شباهت کم و تراکم کم قرار دارند، در نتیجه در نهایت خوشه‌هایی که به‌دست می‌آیند دارای پیمانی بالایی هستند.

ساختاری معیار تراکم^{۱۴}، پیمانی^{۱۵}، میانگین درجه^{۱۶}، نسبت برش^{۱۷}، هدایت^{۱۸}، خطای یال^{۱۹} را می‌توان نام برد [۸]. برخی معیارهای کارایی نیز وجود دارد که محتوای گره‌ها را مدنظر دارند از جمله فراخوانی^{۲۰}، دقت^{۲۱} و صحت که البته این دو معیار در مورد خوشه‌بندی‌هایی که برای هر خوشه یک توصیف مشخص و خاص مدنظر است کاربرد دارد [۲۳]. معیار CS-Measure هر دو جنبه ساختاری و محتوایی را با یکدیگر ترکیب می‌کند. خطای یال خوشه به‌صورت فرمول‌های (۶)، (۷) و (۸) تعریف می‌شود [۲۱]:

$$\epsilon_{within}(C, E) = |\{(v, w) | v, w \in C \wedge v \neq w \wedge (v, w) \notin E\}| \quad (6)$$

$$\epsilon_{between}(C, E) = |\{(v, w) \in E | v \in C \wedge w \notin C\}| \quad (7)$$

$$\epsilon(C, G) = \sum_{C \in \mathcal{C}} \epsilon_{within}(C, E) + \frac{\epsilon_{between}(C, E)}{2} \quad (8)$$

چون خطای یال‌های خارجی برای هر دو خوشه‌ای که شامل گره‌های مبدأ و مقصد یال هستند محاسبه می‌شود، خطای یال خارجی تقسیم‌بر ۲ می‌شود [۲۱]. معیار فوق فقط ویژگی‌های ساختاری گراف را در محاسبات خود در نظر می‌گیرد. به عبارتی هنگام محاسبه خطای یال خارجی به این نکته که یال موردنظر بین دو گره با شباهت محتوایی بالا وجود دارد یا بین دو گره با شباهت محتوایی کم، توجهی نمی‌شود و تأثیر وجود این دو یال یکسان است. به‌طوری‌که مثلاً اگر بین دو خوشه یک یال با وزن بالا (میزان شباهت هر دو گره به‌عنوان وزن یال بین دو گره در نظر گرفته‌شده است) وجود داشته باشد، امتیاز خوشه‌بندی باید کمتر از زمانی باشد که بین دو خوشه یک یال با وزن خیلی کم وجود دارد. در واقع حالت دوم وضعیتی بهتر را نشان می‌دهد. در صورتی که در معیار خطای یال ذکر شده این مورد رعایت نشده است و تأثیر وجود یا عدم وجود دو یال با وزن‌های مختلف بین دو خوشه یکسان است؛ بنابراین با در نظر گرفتن مقدار شباهت گره‌ها و ترکیب این مقادیر شباهت با معیار خطای یال می‌توان به معیاری مناسب جهت ارزیابی خوشه‌بندی‌های ساختاری-محتوایی دست‌یافت.

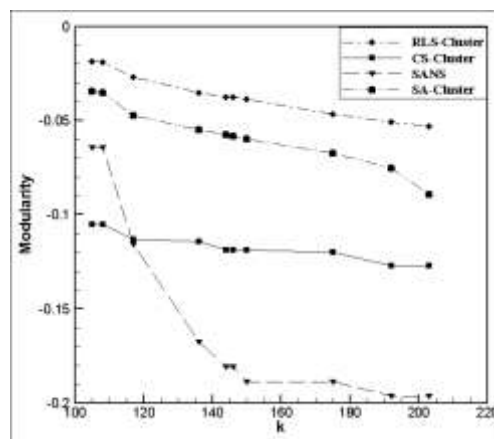
در معیار CS-Measure امتیاز خوشه بر اساس شباهت درون خوشه‌ای و خطای یال خوشه محاسبه می‌شود. برای این کار در این معیار وزن یال‌های درون خوشه‌ای و بین خوشه‌ای، متناسب با وضعیتی که دارند به‌روز می‌شود. سپس، میانگین وزن یال‌های هر خوشه محاسبه می‌شود. به همین منظور، چون حالت ایده آل به این صورت است که خوشه‌ها یال‌های خروجی نداشته باشند و یا در صورت وجود این یال‌ها وزن کمی داشته باشند، وزن یال‌های خروجی به‌صورت منفی در نظر گرفته‌شده ($-w$) که این عمل باعث می‌شود در صورت وجود یال خروجی در خوشه، امتیاز کلی خوشه‌بندی متناسب با وزنی که یال خروجی دارد کاهش یابد. اگر وزن یال‌های خروجی زیاد باشد این کاهش امتیاز زیاد خواهد بود و اگر وزن یال‌های خروجی کم باشد این کاهش امتیاز کم‌تر خواهد بود. همچنین وزن یال‌های ناموجود برابر صفر در نظر گرفته می‌شود. در ادامه میانگین وزن یال‌ها (از جمله یال‌های موجود در خوشه، یال‌های ناموجود و یال‌های خروجی خوشه) محاسبه‌شده و به‌عنوان امتیاز خوشه در نظر گرفته می‌شود. پس از

۵- نتیجه‌گیری و کارهای آینده

در بسیاری از کاربردهای کنونی دنیای واقعی در خوشه‌بندی گراف هم ساختار گراف و هم محتوای گره‌ها از اهمیت بالایی برخوردار هستند. به‌عنوان مثال، در یک شبکه اجتماعی، استفاده از محتوای پروفایل کاربران در کنار بهره‌گیری از ساختار شبکه ارتباطی آن‌ها می‌تواند کمک مؤثری در گروه‌بندی افراد شبکه‌های اجتماعی کند. با این وجود، بیشتر روش‌های خوشه‌بندی که تاکنون ارائه شده است فقط یک جنبه ساختاری یا محتوایی را در نظر گرفته‌اند و روش‌های خوشه‌بندی که هم ساختار و هم محتوا را در نظر بگیرند کمتر ارائه شده است.

در این مقاله، با در نظر گرفتن جنبه‌های ساختاری و محتوایی گراف، برای خوشه‌بندی ساختاری-محتوایی گراف روش RLS-Cluster پیشنهاد شد. این روش به‌صورت سلسله‌مراتبی با حذف یال‌هایی که دو گره اطراف آن دارای کمترین میزان شباهت هستند، گراف را به تعداد خوشه مدنظر تقسیم می‌کند. کارایی این روش با سایر روش‌های خوشه‌بندی ساختاری-محتوایی ارائه شده مورد ارزیابی قرار گرفته است که نتایج کلی آن در جدول (۷) آمده است. همان‌طور که گفته شد خوشه‌بندی که بین ساختار و محتوا تعادل خوبی برقرار کند، به‌لحاظ خوشه‌بندی ساختاری-محتوایی عملکرد خوبی از خود نشان داده است. روش ارائه شده به‌لحاظ پیمانی و تراکم بهترین عملکرد را از خود نشان داده است. روش RSL-Cluster از نظر معیارهای زمان اجرا، میانگین شباهت و CS-Measure نیز پاسخ قابل قبولی نسبت به سایرین ارائه می‌دهد، این در حالی است که از لحاظ خطای یال با توجه به این که در این روش خوشه‌بندی برخی از یال‌ها حذف می‌شوند، دارای عملکرد مطلوبی نسبت به دو روش CS-Cluster و SANS نیست ولی از SA-Cluster بهتر عمل می‌کند.

اغلب معیارهای ارزیابی روش‌های خوشه‌بندی بر اساس ساختار گراف خوشه‌ها را ارزیابی می‌کنند، بنابراین با توجه به کمبود معیارهای ارزیابی ساختاری-محتوایی پیش‌بینی می‌شود در آینده معیارهای ارزیابی با خصوصیت‌های متنوع‌تری با در نظر گرفتن ویژگی‌های متفاوت داده‌های ساختاری و محتوایی به جامعه علمی در زمینه شبکه‌های اجتماعی ارائه شوند. در روش RLS-Cluster یک گراف وزن‌دار وجود دارد که وزن هر یال نشان‌دهنده شباهت ساختاری-محتوایی گره‌های اطراف (محل) گره موردنظر است، به‌منظور افزایش کارایی و کاهش زمان الگوریتم می‌توان به‌جای محاسبه وزن یال بر اساس فرمول (۲) از رابطه دیگری استفاده کرد. به‌منظور توسعه خوشه‌ها نیز می‌توان روشی غیر از حذف یال را به‌کار برد.

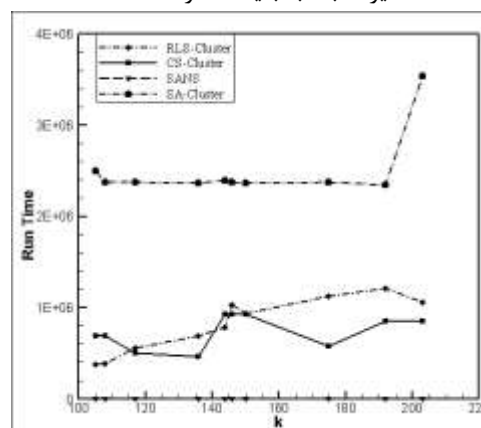

شکل ۱۱: پیمانی روش‌های خوشه‌بندی

در روش SA-Cluster نیز مراکز خوشه‌ها در نقاط متراکم گراف انتخاب می‌شود و سپس گره‌های همسایه این گره‌های مرکزی به هر خوشه تخصیص داده می‌شود. این عمل در نهایت منجر به بالا بودن پیمانی خوشه‌ها می‌شود. روش SANS نیز کمترین پیمانی را دارد. علت این پیمانی پایین در روش SANS این است که بعد از تعیین مراکز خوشه‌ها، گره‌های مشابه در هر نقطه‌ای از گراف به خوشه اضافه می‌شوند و این باعث می‌شود در نهایت پیمانی کلی خوشه‌ها پایین باشد. از جدول (۱) تا جدول (۶) نتایج آزمون آماری ارزیابی‌های صورت پذیرفته در اجرای الگوریتم‌های خوشه‌بندی ساختاری-محتوایی گراف ارائه شده است.

۴-۴- زمان اجرا

با استفاده از این معیار مدت‌زمان خوشه‌بندی محاسبه می‌شود. با توجه به نمودار حاصل از آزمایش‌های انجام شده که در شکل (۱۲) مشاهده می‌شود؛ از بین روش‌های مقایسه شده روش SANS نسبت به بقیه روش‌ها سریع‌تر است، پس از آن روش‌های RLS-Cluster و CS-Measure با سرعت حدوداً برابر عمل خوشه‌بندی را انجام می‌دهد. روش SA-Cluster نیز نسبت به بقیه کندتر است.

شکل ۱۲: زمان اجرای روش‌های خوشه‌بندی

جدول ۱: مقایسه تراکم روش‌های خوشه‌بندی

تعداد خوشه روش	۱۰۵	۱۰۸	۱۱۷	۱۳۶	۱۴۴	۱۴۶	۱۵۰	۱۷۵	۱۹۲	۲۰۳
RLS-Cluster	۰/۹۲۵۲۳	۰/۹۲۳۱۴	۰/۸۹۱۳۱	۰/۸۵۹۴	۰/۸۵۰۰۷	۰/۸۴۹۵۵	۰/۸۴۵۳۸	۰/۸۱۲۸۹	۰/۷۹۶۸۴	۰/۷۸۷۵۷
CS-Cluster	۰/۵۷۵۹۳	۰/۵۷۵۹۳	۰/۵۴۷۳۶	۰/۵۴۳۳۱	۰/۵۲۴۲۹	۰/۵۲۴۳۹	۰/۵۲۴۳۹	۰/۵۲۰۴۸	۰/۴۹۲۰۴	۰/۴۹۲۰۴
SANS	۰/۷۴۱۶۴	۰/۷۴۱۶۴	۰/۵۳۷۳۱	۰/۳۲۹۲۰	۰/۲۷۶۰۹	۰/۲۷۶۰۹	۰/۲۴۵۶۹	۰/۲۴۵۶۹	۰/۲۱۵۴۲	۰/۲۱۵۴۲
SA-Cluster	۰/۸۶۲۰۸	۰/۸۵۸۸۲	۰/۸۰۹۸۹	۰/۷۷۹۶۱	۰/۷۶۹۸۳	۰/۷۶۶۴۴	۰/۷۶۱۲۲	۰/۷۳۰۸۱	۰/۶۹۹۱۱	۰/۶۴۲۷۴

جدول ۲: مقایسه خطای یال روش‌های خوشه‌بندی

تعداد خوشه روش	۱۰۵	۱۰۸	۱۱۷	۱۳۶	۱۴۴	۱۴۶	۱۵۰	۱۷۵	۱۹۲	۲۰۳
RLS-Cluster	۱۰۱۷۹۷۳	۱۰۱۵۱۳۴	۱۰۰۱۱۶۴	۹۵۶۶۵۶	۹۳۴۷۲۷	۹۳۵۱۷۹	۹۲۱۱۳۰	۸۸۵۱۳۰	۸۶۲۷۸۰	۸۴۳۲۵۴
CS-Cluster	۲۴۷۹۳	۲۴۷۹۳	۲۲۱۰۴	۲۰۸۸۹	۱۳۲۵۹	۱۳۲۵۹	۱۳۲۵۹	۱۲۸۱۱	۹۴۳۰	۹۴۳۰
SANS	۱۲۰۵۶۱۶	۱۲۰۵۶۱۶	۸۵۲۳۸۲	۴۷۴۷۲۴	۳۸۳۷۱۸	۳۸۳۷۱۸	۳۸۳۷۱۸	۳۰۷۴۷۵	۲۴۸۳۹۸	۲۴۸۳۹۸
SA-Cluster	۱۵۱۷۸۴۸	۱۵۱۰۹۲۵	۱۴۸۰۵۲۰	۱۴۴۱۶۰۷	۱۴۲۸۱۸۵	۱۴۲۱۴۷۸	۱۴۱۳۱۲۹	۱۳۶۵۲۰۰	۱۳۲۳۰۲۶	۱۲۷۷۱۷۵

جدول ۳: مقایسه میانگین شباهت روش‌های خوشه‌بندی

تعداد خوشه روش	۱۰۵	۱۰۸	۱۱۷	۱۳۶	۱۴۴	۱۴۶	۱۵۰	۱۷۵	۱۹۲	۲۰۳
RLS-Cluster	۰/۰۶۵۷۸	۰/۰۶۳۸۳	۰/۰۶۰۸۳	۰/۰۵۵۲۴	۰/۰۵۳۰۰	۰/۰۵۳۲۷	۰/۰۵۱۷۲	۰/۰۴۵۴۳	۰/۰۴۱۶۳	۰/۰۴۱۱۱
CS-Cluster	۰/۱۱۰۳۲	۰/۱۱۰۳۲	۰/۱۱۰۷۱	۰/۱۱۲۶۴	۰/۱۱۲۱۲	۰/۱۱۲۱۲	۰/۱۱۲۱۲	۰/۱۱۵۵۷	۰/۱۱۵۵۲	۰/۱۱۵۵۲
SANS	۰/۰۳۳۷۰	۰/۰۳۳۷۰	۰/۰۳۲۸۴	۰/۰۳۱۰۴	۰/۰۲۶۰۰	۰/۰۲۶۰۰	۰/۰۲۵۳۱	۰/۰۲۵۳۱	۰/۰۲۴۶۲	۰/۰۲۴۶۴
SA-Cluster	۰/۰۰۷۳۳	۰/۰۰۷۳۳	۰/۰۱۰۴۷	۰/۰۱۱۹۰	۰/۰۱۱۲۴	۰/۰۱۲۵۹	۰/۰۱۱۸۶	۰/۰۱۱۷۱	۰/۰۱۲۲۷	۰/۰۱۳۱۹

جدول ۴: مقایسه CS-Measure روش‌های خوشه‌بندی

تعداد خوشه روش	۱۰۵	۱۰۸	۱۱۷	۱۳۶	۱۴۴	۱۴۶	۱۵۰	۱۷۵	۱۹۲	۲۰۳
RLS-Cluster	۰/۰۰۲۰۹	۰/۰۰۲۰۵	۰/۰۰۱۹۵	۰/۰۰۲۳۸	۰/۰۰۲۳۰	۰/۰۰۲۲۸	۰/۰۰۲۵۴	۰/۰۰۲۷۶	۰/۰۰۲۵۹	۰/۰۰۲۵۰
CS-Cluster	۰/۰۳۹۰۸	۰/۰۳۹۰۸	۰/۰۳۷۳۴	۰/۰۳۶۳۰	۰/۰۳۰۹۰	۰/۰۳۰۹۰	۰/۰۳۰۹۰	۰/۰۳۰۳۹	۰/۰۲۳۹۱	۰/۰۲۳۹۱
SANS	۰/۰۰۰۴۵	۰/۰۰۰۴۵	۰/۰۰۰۴۹	۰/۰۰۰۴۵	۰/۰۰۰۳۴	۰/۰۰۰۳۴	۰/۰۰۰۱۸	۰/۰۰۰۱۸	-۰/۰۰۰۰۵	-۰/۰۰۰۰۵
SA-Cluster	۰/۰۰۰۳۲	۰/۰۰۰۳۲	۰/۰۰۰۲۹	۰/۰۰۰۲۸	۰/۰۰۰۲۷	۰/۰۰۰۲۷	۰/۰۰۰۲۷	۰/۰۰۰۲۶	۰/۰۰۰۲۴	۰/۰۰۰۲۱

جدول ۵: مقایسه مازولاریتی اجرای روش‌های خوشه‌بندی

تعداد خوشه روش	۱۰۵	۱۰۸	۱۱۷	۱۳۶	۱۴۴	۱۴۶	۱۵۰	۱۷۵	۱۹۲	۲۰۳
RLS-Cluster	-۰/۰۱۸۶۹	-۰/۰۱۹۲۱	-۰/۰۲۷۱۷	-۰/۰۳۵۱۳	-۰/۰۳۷۴۸	-۰/۰۳۷۶۱	-۰/۰۳۸۶۵	-۰/۰۴۶۷۷	-۰/۰۵۰۷۸	-۰/۰۵۳۱۰
CS-Cluster	-۰/۰۱۰۵۰۳	-۰/۰۱۰۵۰۳	-۰/۰۱۱۳۱۵	-۰/۰۱۱۴۱۷	-۰/۰۱۱۸۶۷	-۰/۰۱۱۸۶۷	-۰/۰۱۱۸۶۷	-۰/۰۱۱۹۸۷	-۰/۰۱۲۶۹۹	-۰/۰۱۲۶۹۹
SANS	-۰/۰۰۶۴۵۸	-۰/۰۰۶۴۵۸	-۰/۰۱۱۵۶۷	-۰/۰۱۶۷۷	-۰/۰۱۸۰۹۷	-۰/۰۱۸۰۹۷	-۰/۰۱۸۰۹۷	-۰/۰۱۸۸۵۷	-۰/۰۱۹۶۱۴	-۰/۰۱۹۶۱۴
SA-Cluster	-۰/۰۰۳۴۴۷	-۰/۰۰۳۵۲۹	-۰/۰۰۴۷۵۲	-۰/۰۰۵۵۰۹	-۰/۰۰۵۷۵۴	-۰/۰۰۵۸۳۹	-۰/۰۰۵۹۶۹	-۰/۰۰۶۷۲۹	-۰/۰۰۷۵۲۲	-۰/۰۰۸۹۳۱

جدول ۶: مقایسه زمان اجرای روش‌های خوشه‌بندی

تعداد خوشه روش	۱۰۵	۱۰۸	۱۱۷	۱۳۶	۱۴۴	۱۴۶	۱۵۰	۱۷۵	۱۹۲	۲۰۳
RLS-Cluster	۳۷۲۴۹۱	۳۸۲۰۱۲	۵۵۳۲۴۷	۶۹۲۴۳۷	۷۷۹۱۱۳	۱۰۲۹۲۳۴	۹۳۸۴۲۵	۱۱۲۸۱۹۲	۱۲۰۶۲۴۰	۱۰۶۰۸۶۸
CS-Cluster	۶۸۹۵۶۱	۶۸۹۵۶۱	۴۹۷۵۴۹	۴۶۵۳۷۳	۹۲۳۱۶۷	۹۲۳۱۶۷	۹۲۳۱۶۷	۵۷۳۶۵۰	۸۴۷۰۵۵	۸۴۷۰۵۵
SANS	۹۲	۹۲	۹۳	۹۴	۶۷	۶۷	۶۷	۷۶	۱۱۸	۱۱۸
SA-Cluster	۲۴۹۶۳۰۲	۲۳۷۷۲۵۶	۲۳۷۸۵۲۶	۲۳۶۷۴۳۳	۲۳۹۰۲۶۵	۲۳۷۶۷۵۶	۲۳۶۱۵۶۶	۲۳۷۶۰۲۹	۲۳۴۹۴۹۷	۲۵۴۲۸۸۲

جدول ۷: مقایسه کلی روش‌های خوشه‌بندی بر اساس معیارهای ارزیابی شده در مقاله

معیار رتبه	تراکم	میانگین شباهت	خطای یال	CS-Measure	پیمانی	زمان اجرا
۱	RLS-Cluster	CS-Cluster	CS-Cluster	CS-Cluster	RLS-Cluster	SANS
۲	SA-Cluster	RLS-Cluster	SANS	RLS-Cluster	SA-Cluster	RLS-Cluster
۳	CS-Cluster	SANS	RLS-Cluster	SANS	CS-Cluster	CS-Cluster
۴	SANS	SA-Cluster	SA-Cluster	SA-Cluster	SANS	SA-Cluster

مراجع

- [12] M. Khatoun, W. Aisha Banu, "A Survey on Community Detection Methods in Social Networks", *Education and Management Engineering (IJEME)*, vol. 1, pp. 8-18, 2015.
- [13] H. Elhadi, G. Agam, "Structure and Attributes Community Detection: Comparative Analysis of Composite, Ensemble and Selection Methods", *SNKDD '13 Proceedings of the 7th workshop on Social Network Mining and Analysis*, pp. 1-7, 2013.
- [14] S. Harenberg, G. Bello, L. Gjeltema, S. Ranshous, J. Harlalka, R. Seay, K. Padmanabhan, N. Samatova, "Community detection in large-scale networks: a survey and empirical evaluation", *Computational Statistics*, vol. 6, pp. 426-439, 2014.
- [15] J. R. Matthew, M. Maier, D. Jensen, "Graph Clustering with Network Structure Indices", *ICML '07 Proceedings of the 24th Int. Con. on Machine learning*, pp. 783-790, 2007.
- [16] V. Shchukin, D. Khristich, I. Galinskaya, "Word Clustering Approach to Bilingual Document Alignment", *First Con. on Machine Translation*, vol 2, pp. 953-994, 2016.
- [17] L. M. Weber, M. D. Robinson, "Comparison of Clustering Methods for High-Dimensional Single-Cell Flow and Mass Cytometry Data", *Cold Spring Harbor Labs Journals*, 2016.
- [18] J. Han, M. Kamber, J. Pei. "Data Mining: Concepts and Techniques", 3rd ed, The Morgan Kaufmann Series in Data Management Systems, Morgan Kaufmann Publishers, 2011.
- [19] Y. Zhou, H. Cheng, J. Xu Yu, "Graph Clustering Based on Structural/Attribute Similarities"; *VLDB*, vol. 2, pp. 718-729, 2009.
- [20] M. Parimala, L. Daphne, "Graph Clustering based on Structural Attribute Neighborhood Similarity (SANS)"; *IEEE international Conference on Electrical, Computer and Communication Technologies (ICECCT)*, pp. 1-5, 2015.
- [21] S. Pool, F. Bonchi, M. Leeuwen, "Description-Driven Community Detection" *ACM Transactions on Intelligent Systems and Technology (TIST)*, Vol. 5, pp.1-25, 2014.
- [22] M. Qiao, L. Qin, H. Cheng, J. X. Yu, W. Tian, "Top-K Nearest Keyword Search on Large Graphs", *VLDB*, vol. 10, pp. 901-912, 2013.
- [23] M. Wang, Ch. Wang, J. Xu Yu, J. Zhang, "Community Detection in Social Networks: An In-depth Benchmarking Study with a Procedure-Oriented Framework"; *VLDB*, Vol. 8, pp. 998-1009, 2015.
- [24] J. Yang, J. Leskovec, "Defining and evaluating network communities based on ground-truth", *Knowledge and Information Systems (KAIS)*, vol. 42, pp. 181-213, 2015.
- [1] مریم مرادی، رزا یوسفیان و وحید رافع، «ارائه راهکاری جهت مقابله با مشکل انفجار فضای حالت در سیستم‌های تبدیل گراف با استفاده از الگوریتم‌های پرندگان و جستجوی گرانشی»، *مجله مهندسی برق دانشگاه تبریز*، دوره ۴۵، شماره ۴، صفحه ۱۶۳-۱۷۷، زمستان ۱۳۹۴.
- [2] مرتضی فرهید، موسی شمسی، محمدحسین صدیقی، «تأثیر توپولوژی شبکه‌های پیچیده بر روی عملکرد تخمین تطبیقی توزیع شده با مشارکت نفوذی»، *مجله مهندسی برق دانشگاه تبریز*، دوره ۴۶، شماره ۴، صفحه ۲۰۷-۲۱۶، زمستان ۱۳۹۵.
- [3] سمیه توکلی، افسانه فاطمی، «تشکیل تیم دوهدفه در شبکه‌های اجتماعی»، *مجله مهندسی برق دانشگاه تبریز*، دوره ۴۷، شماره ۲، صفحه ۴۲۳-۴۳۳، تابستان ۱۳۹۶.
- [4] سمیرا رفیعی، پرهام مرادی، «بهبود عملکرد الگوریتم خوشه‌بندی فازی سی- مینز با وزن‌دهی اتوماتیک و محلی ویژگی‌ها»، *مجله مهندسی برق دانشگاه تبریز*، دوره ۴۶، شماره ۲، صفحه ۷۵-۸۶، تابستان ۱۳۹۵.
- [5] C. Aggarwal, H. Wang, *Managing and Mining Graph Data*, Springer US, 2010.
- [6] S. B. Patkar, H. Narayanan "An Efficient Practical Heuristic for Good Ratio-Cut Partitioning", *16th International Conference on VLSI Design (VLSI'03)*, pp. 1-6, 2003.
- [7] A. E. Feldmann, L. Foschini, "Balanced Partitions of Trees and Applications"; *ALGORITHMICA*, Vol. 71, pp. 354-376, 2015.
- [8] کبری رحمتی، حسن نادری، سامان کشوری، «خوشه‌بندی محتوایی-ساختاری گراف و معیاری جدید جهت ارزیابی آن»، *مجله علوم و فناوری‌های پدافند نوین*، دوره ۹، شماره ۲، تابستان ۱۳۹۷ (در نوبت چاپ).
- [9] M. Newman, "Community Detection in Networks: Modularity Optimization and Maximum Likelihood are Equivalent", *Social and Information Networks (cs.SI)*, vol. 94, pp. 1-8, 2016.
- [10] Zh. Yang, R. Algesheimer, C. J. Tessone, "A Comparative Analysis of Community Detection Algorithms on Artificial Networks"; *Scientific Reports* 6, <http://www.nature.com/articles/srep30750#supplementary-information>, 2016.
- [11] S. Fortunato, D. Hricb, "Community Detection in Networks: A User guide", *PHYS REP*, vol. 659, pp. 1-44, 2016.

زیرنویس‌ها

-
- ¹ Heuristic methods
  - ² Structural Attribute Cluster
  - ³ Structural Attribute Neighbourhood Similarity
  - ⁴ Centroid
  - ⁵ Description-Driven Community Detection
  - ⁶ Structural Attribute Neighbourhood Similarity
  - ⁷ Density
  - ⁸ Modularity
  - ⁹ Remove Lowest Similarity
  - ¹⁰ Eclipse
  - ¹¹ Jaccard similarity
  - ¹² <http://ir.ii.uam.es/hetrec2011/>.
  - ¹³ average similarity
  - ¹⁴ density
  - ¹⁵ modularity
  - ¹⁶ average degree
  - ¹⁷ cut size
  - ¹⁸ conductance
  - ¹⁹ error link
  - ²⁰ recall
  - ²¹ precision